

Установа адукацыі
“Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна”

АКТУАЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ СУЧАСНАГА ЛІТАРАТУРНАГА ПРАЦЭСУ

Матэрыялы
Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі

Брэст, 20 лістапада 2019 года

Пад агульнай рэдакцыяй
кандыдата філалагічных навук, дацэнта
Л. В. Леванцэвіч

Брэст
БрДУ імя А. С. Пушкіна
2020

УДК 821.161.3.09
ББК 83.3(4БИ)
А 43

*Рэкамендавана рэдакцыйна-выдавецкім саветам установы адукацыі
“Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна”*

Рэдакцыйная калегія:

кандыдат філалагічных навук, дацэнт **Л. В. Леванцэвіч**
кандыдат філалагічных навук, дацэнт **Т. А. Кісель**
кандыдат філалагічных навук, дацэнт **Н. Р. Якубук**

Рэцэнзенты:

загадчык кафедры беларускай і рускай моў УА “Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны
ўніверсітэт”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт **Н. М. Борсук**

загадчык кафедры рускай літаратуры і журналістыкі УА “Брэсцкі дзяржаўны
ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт **Л. В. Скібіцкая**

А 43 **Актуальныя** праблемы сучаснага літаратурнага працэсу :
матэрыялы Рэсп. навук.-практ. канф., Брэст, 20 лістап. 2019 г. /
Брэсц. дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна ; рэдкал.: Л. В. Леванцэвіч,
Т. А. Кісель, Н. Р. Якубук ; пад агул. рэд. Л. В. Леванцэвіч. – Брэст :
БрДУ, 2020. – 281 с.
ISBN 978-985-22-0119-3.

У зборнік уключаны матэрыялы, прысвечаныя актуальным праблемам
гісторыі, тэорыі і метадыкі філалагічных дысцыплін.

Адрасуецца спецыялістам-філолагам, студэнтам гуманітарных факультэ-
таў, магістрантам, аспірантам, настаўнікам.

УДК 821.161.3.09
ББК 83.3(4БИ)

ISBN 978-985-22-0119-3

© УА “Брэсцкі дзяржаўны
ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна”, 2020

**Актуальныя праблемы фальклору, этнаграфіі, краязнаўства,
этналінгвістыкі, журналістыкі і сучасныя культуралагічныя
парадыгмы**

Алянюк Г. А. Міфалогія, фальклор як крыніца станаўлення мастацкай літаратуры.....	153
Галимова Н. П. К вопросу культурного развития Брестчины в начале XXI в.	155
Гарбуль П. И. Процесс К. Лыщинского как проявление политической борьбы в Речи Посполитой второй половины XVII в.....	158
Ермаковіч Л. І. Брацкія школы на Беларусі.....	162
Ковалева Р. М. Образ дома в белорусской традиционной культуре: социально-психологический аспект	165
Касцючык В. М. Тапонімы як сродкі моўнай выразнасці ў казках берасцейскіх пісьменнікаў.....	170
Кісель Т. А. Лексема <i>рабіна</i> ў кантэксце паэзіі Я. Янішчыц: узаемадзеянне мовы і культуры	175
Клундук С. С. Зрашчэнне як спосаб словаўтварэння: ад тэорыі да практыкі	179
Леванцэвіч Л. В. М'янушкі Брэсцка-Пінскага Палесся: структурна-семантычная класіфікацыя.....	183
Лянцэвіч Т. М. Жанрообразующие функции поэтонимов в контексте авторских сказок М. В. Туруновского	187
Романович П. С. Социально-общественные преобразования в Ивановском районе (сентябрь 1939 г. – июнь 1941 г.)	192
Рамановіч П. С. Уладзімір Калеснік пра нямецкі акупацыйны рэжым у кнізе “Доўг памяці”	195
Савчук Т. П. Сохранение историко-культурного наследия в БССР отделениями Белорусского добровольного общества охраны памятников	197
Самуйлік Я. Р. Гаворка вёскі Ляхаўцы Маларыцкага раёна: гісторыя і сучаснасць	201
Шпарло В. Н. Региональное радиовещание Брестской области	207
Якубук Н. Р. Спецыфіка прагматаніміі як фрагмента моўнай карціны свету	211

**Сістэмны падыход да вывучэння літаратуры як віду мастацтва
ў школе і ВНУ**

Есіс Я. В., Акуленка Г. У. Сучасны ўрок беларускай літаратуры як аснова рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу.....	214
---	-----

армии. Неполных два года просуществовала в Ивановском районе советская власть, однако за этот короткий период произошли значительные изменения в общественной и социальной жизни населения.

Список использованной литературы

1. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксте Другой сусветнай вайны) : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне выш. адукацыі / А. А. Каваленя [і інш.] ; пад рэд. А. А. Кавалені. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2004. – 279 с.
2. Памяць : Гіст.-дакум. хроніка Іванаўскага р-на. – Мінск : БЕЛТА, 2000. – 392 с.
3. Государственный архив Брестской области (ГАБр.). – Ф. 7587. Оп. 1. Д. 143.
4. ГАБр. – Ф. 7587. Оп. 1. Д. 143.
5. ГАБр. – Ф. 2233. Оп. 1. Д. 59.
6. ГАБр. – Ф. 7581. Оп. 1. Д. 145. Кор. 12.
7. ГАБр. – Ф. 7581. Оп. 1. Д. 143.

П. С. Рамановіч

Брэст, Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна

УЛАДЗІМІР КАЛЕСНІК ПРА НЯМЕЦКІ АКУПАЦЫЙНЫ РЭЖЫМ У КНІЗЕ “ДОЎГ ПАМЯЦІ”

Вывучэнне гісторыі Вялікай Айчыннай вайны было і застаецца адным з прыярытэтных накірункаў айчыннай гістарычнай навукі. Праблема вайны не перастае хваляваць і цяпер. Знаходзяцца новыя дакументы і матэрыялы, што дазваляе больш поўна і аб'ектыўна адлюстраваць той час. Для больш глыбокага асвятлення падзей з'яўляюцца ўспаміны непасрэдных удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Значная частка кнігі У. Калесніка “Доўг памяці” прысвечана гэтай вайне. Яго ўспаміны даюць мажлівасць як мага больш дасканала скласці ўяўленне пра тых ці іншыя падзеі мінулай вайны.

Калі У. Калеснік вучыўся на трэцім курсе Навагрудскага педвучылішча, пачалася Вялікая Айчынная вайна. Ён успамінае: “Заставаўся яшчэ адзін экзамен. Назубрыўшыся да поўначы, усе студэнты спалі як забітыя. Ды ўсё ж дабудзіліся нас той памятнай ноччу: – Усім дапрызыўнікам – у ваенкамат. Хутка! Трывога! Так мы даведаліся, што пачалася вайна” [1, с. 149]. Да верасня 1941 г. Беларусь была акупіравана нямецкімі войскамі. На акупіраванай тэрыторыі было ўведзена новае адміністрацыйна-тэрытарыяльнае дзяленне і кіраванне. Часткі тэрыторыі БССР, тэрыторыі Літвы, Латвіі, Эстоніі былі ўключаны ў склад галоўнага рэйхскамісарыята “Остланд” з рэзідэнцыяй у Рызе. На іх аснове выдзяляліся чатыры тэрытарыяльныя акругі. Тэрыторыя генеральнай

акругі Беларусь (“Генеральбецырк Беларутэнія” – увайшлі Баранавіцкая, Вілейская, Мінская (без усходніх раёнаў), паўночныя раёны Брэсцкай, Пінскай і Палескай абласцей) склала прыкладна чацвёртую частку тэрыторыі Беларусі з насельніцтвам 3 188 тыс. чалавек па стане на 1 снежня 1941 г. Паўднёвыя раёны БССР увайшлі ў склад рэйхскамісарыята “Украіна” [2, с. 485].

План акупацыйнага рэжыму, устаноўленага нямецкімі войскамі на захопленай імі тэрыторыі, распрацоўваўся яшчэ да нападу на Савецкі Саюз. Галоўныя яго прынцыпы былі выкладзены Гітлерам у сакрэтным мемарандуме “Некаторыя думкі пра абыходжанне з насельніцтвам на Усходзе” ад 25.05.1940 г. У ім указвалася, што захопленыя ўсходнія тэрыторыі належыць разглядаць як аб’ект каланізацыі і германізацыі. Генеральны план “Ост” прадугледжваў не толькі германізацыю, а таксама высяленне і знішчэнне народаў Усходняй Еўропы, у тым ліку і Беларусі.

У. Калеснік успамінае: “І вось настаў гэты час... Мы з бацькам корпаліся на пажарышчы, спадзеючыся знайсці, можа, яшчэ прыдатныя прадметы гаспадарчага ўжытку, як пачуўся ў вёсцы трэск матацкляў і воклічы: «Немцы! Немцы!»” [1, с. 162]. Быў устаноўлены акупацыйны рэжым, праявамі якога былі каменданцкі час, загады ўсім жыхарам здаць зброю, радыёпрыёмнікі. Расстрэл пагражаў жыхарам за ўкрыццё ваеннапалонных, партызан, за дапамогу яўрэям.

Адміністрацыйны апарат у асноўным складаўся з нямецкіх грамадзянскіх служачых. Перад акупантамі паўстала неабходнасць стварэння мясцовых дапаможных органаў улады. У воласці акупантамі прызначаліся валасныя старшыні, а ў вёсцы – старасты. “Пасады ў органах акупацыйных улад аказаліся строга размежаванымі: у турме і паліцыі заселі палякі і татары, сюды вярнулася парадкам яшчэ польскіх прафесіяналаў. А гарадскую і абласную ўправу абселі беларускія нацыяналісты, аферысты і проста прайдзісветы. Паміж групоўкамі ідзе грызня і суперніцтва, хто перш выслужыцца немцам і хто каго з’есць” [1, с. 203].

З першых дзён вайны захопнікі, як маглі, рабавалі Беларусь. Масавая канфіскацыя прыватнай, грамадскай маёмасці праводзілася як ваеннымі, так і цывільнымі ўладамі. Беларуская вёска несла на сабе невыносны цяжар натуральных і грашовых падаткаў, абавязковых паставак сельскагаспадарчай прадукцыі. У. Калеснік адзначае: “...Новы солтыс прынёс чарговы загад з гміны: кожная хата павінна здаць у фонд нямецкай арміі цёплую зімовую вопратку: кажухі, валёнкі, ватныя порткі, ваўняны світар, шапку-вушанку, шкарпэткі” [1, с. 190]. Гітлераўцы ўжывалі ўсе магчымыя сродкі для ажыццяўлення “новага парадку”. “Мясцовыя фюрэры ўсіх інстанцый крычалі, што заводзяць новы парадок, але

дзеінічалі гвалтам, рэпрэсіямі. Замест элементарнага парадку выходзіла вакханалія жахаў і пагроз, парадак страху і скрытнай агіды” [1, с. 197].

Акупацыйная палітыка на захопленых вермахтам тэрыторыях СССР, уключаючы Беларусь, была скіравана на масавае вынішчэнне савецкіх людзей. У. Калеснік сведчыць: “Масавае знішчэнне насельніцтва... трымалася ў сакрэце, чуткі пра гэта калі і даходзілі да насельніцтва, то здаваліся неверагоднымі. Толькі з дакументаў Нюрнбергскага трыбуналу, які судзіў верхаводаў гітлераўскага Рэйху, як ваенных злачынцаў, грамадскай думцы стала вядома арганізацыйная машына, што сеяла смерць, забіваючы кожнага, хто быў западозраны ў незычлівасці да новага парадку” [1, с. 273]. У першую чаргу вынішчаліся камісары, партыйныя, савецкія і беспартыйныя актывісты. “Рэпрэсіўныя органы акупантаў часта дзейнічалі, як аслеплены Адысеем цыклоп: хапалі і знішчалі па даносах за прыналежнасць у свой час да актыву, да камсамола... У Шчорсах у першыя дні акупацыі амаль пагалоўна пастралілі ў графскім парку былых актывістаў і сельсаветчыкаў” [1, с. 258, 259].

Жудасная рэчаіснасць, тыя падзеі, якія выпалі на долю савецкіх людзей у час Вялікай Айчыннай вайны і апісаны ў кнізе “Доўг памяці”, палоняць свядомасць. Ваенныя дзеянні і масавыя карныя акцыі супраць жыхароў акупіраванай тэрыторыі прывялі да велізарных людскіх страт і нанеслі матэрыяльны ўрон Беларусі. Найбольш значнымі былі людскія страты (у гады вайны загінула каля 3 млн жыхароў Беларусі) [3, с. 134].

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Калеснік, У. А. Доўг памяці / У. А. Калеснік. – Брэст : Брэсц. друк., 2005. – 548 с.
2. Гісторыя Беларусі : у 6 т. / А. Вабішчэвіч [і інш.] ; рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Экаперспектыва, 2006. – Т. 5 : Беларусь у 1917–1945 гг. – 613 с.
3. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. : у 2 кн. / М. Х. Смяховіч [і інш.] : рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – Кн. 2. – 654 с.

Т. П. Савчук

Брест, Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина

СОХРАНЕНИЕ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В БССР ОТДЕЛЕНИЯМИ БЕЛОРУССКОГО ДОБРОВОЛЬНОГО ОБЩЕСТВА ОХРАНЫ ПАМЯТНИКОВ

Охрана и использование исторического наследия являются важнейшим составляющим культурного развития государства, эффективным средством формирования социальной активности, патриотического и